

Latvijas Dabas fonds īsteno projektu "GrassLIFE". Tā ilgtermiņa mērķis ir uzlabot ES prioritāro zālāju aizsardzības statusu Latvijā, atjaunot biotopus un uzlabot to aizsardzības statusu 1320,5 hektāros ES nozīmes prioritāro zālāju, izmantojot pārbaudītas metodes, kā arī testējot inovatīvas atjaunošanas metodes pilotteritorijās, kā arī veicināt izpratni par ilgtspējīgas zālāju apsaimniekošanas ekonomiskajiem aspektiem un uzlabot sabiedrības zināšanas un informētību par prioritāro zālāju saglabāšanu Latvijā un ES.

Straupes lauku labumu tirdziņa fonds rīkoja informatīvu pasākumu "Pļavas diena tirgū". Ikvienam interesents varēja uzzināt, kas ir dabiska pļava, kāda ir

Pļavas – vērtība, kas jāiepazīst

tās vērtība.

“Interese par dabiskajām pļavām ir liela. Daudziem tas ir atklājums, ka dabiskā pļava nav tas pats mauriņš un ka to ir ļoti maz. Daudzi domā, ja ir zaļš lauks, kur zied kāda puķīte, viss ir kārtībā, bet, kad parāda, ka kvadrātmetrā var augt 30 līdz 50 dažādi augi, sapratne mainās,” stāsta projekta pārstāve Liene Brizga – Kalniņa. Viņa atzīst, ka, vērtējot no dabas daudzveidības, situācija Latvijā nav tik laba, kā varētu likties. “Pļavu biotopi ir visizzudošākie, to norāda arī eksperti un 2018.gada Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli

Latvijā. Tieši dabiskās pļavas kā dabas vērtība šobrīd kā smiltis tek caur pirkstiem. Ja pirms simts gadiem dabiskās pļavas Latvijā bija 30 procenti, tagad ir 0,7 procenti, iespējams, pat mazāk, to zināsim pēc Dabas skaitīšanas. Pļavas vai nu aizaug, vai tās uzar un apsēj, kas ir ekonomiski izdevīgi, vai arī tās netiek atbilstoši apsaimniekotas,” pastāsta L. Brizga – Kalniņa. Viņa uzsvēr, ka ir tādas pļavas, kuru atjaunošanai vajag pavisam nedaudz, lai tās atplauktu. “Ja izzustu dabiskās pļavas, mēs no augu daudzveidības zaudētu daudz vairāk, nekā ja izzustu visi pārējie zālāji. Dabiskās pļavas ir mazas teritorijas, kas

glabā dabas daudzveidības dārgumus,” atgādina Latvijas Dabas fonda pārstāve.

Dabiskās pļavas samazinās visā Eiropā, jo mainījies saimniekošanas veids. Pirms simts gadiem pļavās ganījās lopī, pļava sienu, ar ratiem izveda, sēklas pa ceļam no siena izbīra. “Dabiskās pļavas pastāv ciešā saiknē ar cilvēku, esam attālinājušies no dabas, aizvien notiek lauksaimniecības industrializācija. Katra pļava ir individuāla. Eksperti izstrādā plānu, kā to pareizi apsaimniekot. Mums ir jāmācās sabalansēt saimniekošanu ar dabas daudzveidības saglabāšanu. Saudzēšana – tā nav nekā nedarīšana,

pļavas ir jāapsaimnieko,” uzsvēr L. Brizga – Kalniņa.

Lai dabiskajām pļavām pievērstu lielāku uzmanību, fonds šovasar organizē dabas notikumu ciklu “Daba neko nav atcēlusi”. Ikvienam pats var doties pļavā, priecāties un pēīt augus, mācīties novērtēt īstenas pļavas. Izglītojot par noganīšanas nozīmi pļavu atjaunošanā, var paskaņties, kā strādā mobilais ganāmpulks, var klausīties, kā pļavā dzied putni, vai pavērot, ko dara kukaiņi un cik tie dažādi. Uz vienu hektāru dabisko pļavu var būt 500 kilogrami kukaiņu, un, pazaudējot dabiskās pļavas, izzudīs arī 1300 bezmugurkaulnieku sugu. Lielākā daļa augu bez kukaiņu palīdzības nevar radīt sēklas vai augļus. Eiropā ap 30% ziedaugu apputeksnē tieši kukaiņi. Kukaiņi izplata augu sēklas un regulē to augšanu, vairojot vides daudzveidību, no tiem pārtiek putni un citi dzīvnieki.

Dabā viss ir mijiedarbībā, lai iepazītu tās daudzveidību, vērts pabūt dabiskajā pļavā. □

KOMENTĒ SPECIĀLISTS

MAIJA MEDNE, zālāju biotopu eksperte:

Situāciju valstī atspoguļo ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Reti kuram biotopam stāvoklis ir labvēlīgs, turklāt ir tendence tam pasliktināties. Vienīgi neitrofas augsto lakstaugu audzēm, jo tās atrodas lielu upju krastos un pali tās uztur (apgādā ar barības vielām – red.). Pārējiem biotopiem nepieciešama cilvēka darbība.

Katra vieta, ko nepļauj, aizaug ar mežu. Inventarizējot zālājus, ir sajūta, ka situācija kaut nedaudz tomēr uzlabojas. Ir 58 indikatoru sugas, kuras vajadzētu zināt, pēc tām vērtē zālāju dabiskumu. No 2007. līdz 2013. gadam bija obligāta vēlā pļauja, nedrīkstēja nopļaut agrāk par noteikto, kas bieži vien bija vēl vasarā. Tagad saimnieki sienu laiku var izvēlēties paši, līdz 15.septembrim zālei jābūt novāktai no lauka. Ir saimnieki, kurus šī informācija diemžēl nav sasniegusi, to teicis ne viens vien. Noteikumi mainījušies, un tas, ka par bioloģiski augstvērtīgiem zālājiem var saņemt subsīdijas, ir uzlabojis dabisko pļavu stāvokli. Kritiski bija 2012., 2013.gadā.

Ir reģioni, kuros pļavas vēl saglabājušās, piemēram, Skujenē, Sēr-mūkšos, Inešos, Vecpiebalgā, Drustos, Zosēnos. Nevar runāt par plašām teritorijām, tās ir nelielas pļavas. Ļoti vērtīgas ap Dzērbeni ir Gaujas palienes, kas gadu desmitiem pamestas, bet biotopa kvalitāte saglabājusies, jo pavasaros ir pali. Paliņu zālāji ir otrs izplatītākais biotops aiz sugām bagātām ganībām un ganītām pļavām. Ar to varam lepoties Eiropā, jo tur pali ir dabiskas pļavas ir retums.

Zemnieki atzinuši, ka valsts atbalsts motivē saglabāt dabiskās pļavas. Un

vēl arī ekonomiskais aprēķins. Ir pļavas, kuras uzarot, augstu ražu neiegūt, daudz jāiegulda, lai kaut ko izaudzētu.

Ja biotops ir rets un vērtīgs, tad valsts atbalsts kompensēs neiegūto ražu. Zemnieki sāk rēķināt. Diemžēl neviens vien vērtīga dabiskā pļava ir uzarta, pēc tam atliek nožēlot, jo nebija vērts.

Augstu vērtē pļavu Āraišu ezerpilī. Pirms desmit gadiem te visi Latvijas eksperti, arī ārzemju kolēģi, mācījās. Pļavas stāvoklis tagad ir apmierinošs. Te biotops veidojies daudzu gadu desmitu, varbūt pat simtu laikā. Tā ir vērtība, līdzvērtīga kultūrvēstures piemineklim, bet šo vērtību nav viegli ieraudzīt. Tā nav tikai zāles ieguves vieta, ne velti runāt par ekopakalpojumiem, ko šādi zālāji varētu sniegt. Tas ir gan vides regulācijas nodrošinājums, resurss – zāle un arī kultūras pakalpojumi. Vai Piebalgas pauguraines varam iedomāties bez pļavām? Esam pieraduši pie pļavām, tās vietas identitātei ir ļoti nozīmīgas.

Govis vairs negana, to, tāpat kā sienu zārdi, veco sienu šķūnīšu nav aīnavā, nav aploku. Piecdesmit gados ainava būtiski mainījusies. Ir jāspēj apstāties un jāizlemj – uz kuru pusi iesim, paiesim atpakaļ un saskatīsim kādu vērtību vai mācīsimies izdzīvot jaunajā situācijā. Dabiskajām pļavām būs grūti izdzīvot ainavā bez cilvēka palīdzības un zināšanām. Pareizi saimniekojot, ja nepieciešams, veicot atjaunošanas pasākumus, dabiskās pļavas varam saglabāt.

Jā, lopus daudzviet vairs negana, ir jauna saimnieciskā, ekonomiskā un sadzīves situācija, un ir jāmeklē jauni risinājumi. Vidzemē atceramies 2018.gada sauso vasaru, kad trūka lopbarības. Poļi brauca uz Dvīetes palienes pļavām vākt sienu, igauņi uz Pededzes palieni, daudz siena eksportējām. Klimats mainās, var pieņākt brīdis, kad šo dabisko pļavu devums būs ļoti būtisks.

Kā eksperte jūtu, ka politiķu runās aizvien vairāk parādās tēmas par bioloģisko daudzveidību, dabas saudzēšanu. Mums ir jāzaug, lai no runām ķertos pie darbiem. Intensīvajiem saimniekotājiem tas neinteresē. Cilvēkus izglītojot, sabiedrība aizdomājas un varētu ietekmēt politiskos lēmumus.

Saimniekot saglabājot

■ AUGI JĀPAZĪST. Zālāju biotopu eksperte Maija Medne sarunā ar zemniekiem.

Latvijas Lauku konsultāciju centra Cēsu birojs pēdējos gados lauksaimniekiem, kas iesaistījušies pasākuma "Agrovide un klimats" aktivitātē "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" un uzņēmušies saistības par Eiropas Savienības nozīmes ilggadīgo zālāju biotopu apsaimniekošanu un saglabāšanu, rīko mācības. Teorētiskajās un praktiskajās nodarbībās zemnieki uzzina par bioloģiski vērtīgiem zālājiem un to nozīmi, noteikšanu, apsaimniekošanu. Šogad mācības pabeidza 20 zemnieki, būs vēl viena grupa.

“Zemnieki ir ieinteresēti mācīties, jo saņem maksājumu no lauku attīstības programmas “Bioloģiski vērtīgu zālāju apsaimniekošana”. Ja eksperts novērtējis, ka dabiskā pļava ir ilggadīgo zālāju biotops, par to jābūt lepnīem un jāpazīnās, ka tā ir vērtība, kas jāaglabā, retums,” saka Cēsu biroja vadītāja Dace Kalniņa un atgādina, ka lielu kaitējumu dabiskajām pļavām nodarīja pirms desmit gadiem, kad bija prakse zāli nopļaut un atstāt uz lauka. Šāda saimniekošana strauji samazināja bioloģisko daudzveidību un pļavas vērtību. “Zemnopļautās zāles segas neaug pat dadži, kur nu vēl vērtīgas sugas,” atgādina D.Kalniņa, uzsvērot, ka

pamazām vien zemnieki apzinās pļavu vērtību. Tās pareizi apsaimniekot motivē arī subsīdijas.

Vladimiram Kovrigam Drustu pagasta “Bišārēs” ir seši hektāri zemes. Pats te saimnieko gadus 30, bet arī pirms tam vēl vismaz 30 gadu pļavas nav artas, tikai ganītas un pļautas. “Bites dara savu, kaimiņu zemnieks nopļauj un savāc. Pērn eksperti atrada vairāk nekā piecus indikatoraugus. Naktsvijoles zied,” pastāsta drustēnietis un atzīst: “Ja valsts mudina un atbalsta saglabāt dabiskās pļavas, tas jādara. Tagad pašam jāmācās, lai saprastu, kas aug manā pļavā.”

Daina Gulbe no Inešiem vērtē, ka pirms gadiem sienu nevienam nevajadzēja, tagad kaimiņu zemnieki labprāt nopļauj. Viņas īpašumā ir nelielas pļavas. “Kaimiņos dzīvoja biologs Nikolajs Pētersons. Viņš bija izstaigājis visas pļavas un stāstīja, skaidroja, ka tās ir vērtīgas. Tikai nesen to pašu teica eksperti,” pastāsta inesieta un atzīst, ka informācija par dabiskajām pļavām, bioloģiski augstvērtīgiem zālājiem ir, bet ir jābūt interesei. Skujenes pagasta “Ērmēnos” pļavās ganās kazas, vasarā tām tiek sapļauts siens. “Kad uzzināju, ka tās pļavas ir vērtīgas, tas bija pārsteigums,” stāsta saimniece Smaida Zvaigzne. Vismaz

25 gadus pļavas nav artas, bet, visticamāk, arī vairākus gadu desmitus pirms tam. “Par maz tiek stāstīts, ka dabiskās pļavas ir vērtība, zemnieki nezina, kā tās izmantot. Kad māca par saimniekošanu, zemes izmantošanu, tiek uzsvērts, ka ganāmpulkiem vajag zaļo masu, jāsēj zālāji, tie regulāri jāatjauno. Saprotams, ja ir liels ganāmpulks, vajag daudz sienu, skābarības, lai to iegūtu, zālāji tiek atjaunoti. Manam ganāmpulkam pietiek ar tām pļavām, kas ir,” teic Smaida.

Vecpiebalgas pagasta “Lieltašķēnu” saimnieks Jānis Puriņš atzīst, ka nav pievērsis uzmanību savām pļavām. “Kaimiņš nopļauj, zāli savāc. Kas pļavā aug, īpaši neinteresēja. Pēc mācībām citādi skatos uz augiem, kas aug manā pļavā,” teic Jānis.

D.Kalniņa atgādina - ja Latvija izskatās zaļa, tas vēl nenozīmē, ka pļavās ir bioloģiskā daudzveidība. □

Lappusi sagatavoja SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild SIA “Cēsu Druva”.

MAF Mediju atbalsta fonds